

ULUSLARARASI HUKUK IŞIĞINDA SUMUD FİLOSU: ABLUKAYA KARŞI SİVİL DİRENİŞ

<https://www.fokusplus.com/dosya/uluslararasi-hukuk-isiginda-sumud-filosu-ablukaya-karsi-sivil-direnis>

Araştırmacı Gökmen Altıntaş, Gazze’ye yönelik İsrail ablukasına karşı uluslararası hukuk çerçevesinde barışçıl bir sivil direniş girişimi olarak ortaya çıkan Sumud Filosu’nun hukuki ve vicdani meşruiyetini Fokus+ için inceledi.

Gökmen ALTINTAŞ, 16.09.2025

Uluslararası ilişkilerde devletlerin egemenlik hakları ile insan haklarının korunması arasındaki denge, özellikle çatışma bölgelerinde ciddi sınavlardan geçmektedir. Bugün bu sınavın verildiği en önemli yerlerden biri Gazze’dir. Gazze Şeridi’ne yönelik uygulanan abluka, hem bölgesel hem de küresel düzeyde hukuki ve ahlaki tartışmalara yol açmıştır. İsrail tarafından 2007 yılından itibaren uygulanan bu abluka, Gazze halkının temel yaşam ihtiyaçlarına erişimini ciddi şekilde kısıtlamakta; insani yardımın ulaştırılmasını engellemekte ve uluslararası toplumun vicdanını harekete geçirmektedir. Bu durum, devlet dışı aktörlerin ve sivil toplum kuruluşlarının uluslararası hukuk çerçevesinde harekete geçmesini zorunlu kılmıştır.

Sumud Filosu da, bu vicdani ve hukuki sorumluluğun bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır. “Sumud” kelimesi Arapça’da “kararlılık” ve “direniş” anlamına gelirken, bu filo da adını bu kavramdan alarak pasif direnişin ve sivil dayanışmanın sembolü haline gelmiştir. Filo, farklı ülkelerden gelen aktivistlerin, gazetecilerin, akademisyenlerin ve sağlık çalışanlarının bir araya gelerek Gazze’ye insani yardım ulaştırma amacıyla organize ettiği bir deniz yolculuğudur. Bu eylem, yalnızca bir yardım girişimi değil; aynı zamanda uluslararası hukukun sınırlarını, devletlerin sorumluluklarını ve bireylerin küresel adalet arayışını sorgulayan bir sivil direniş biçimidir. Sumud Filosu’nun hukuki meşruiyeti, uluslararası deniz hukuku, insancıl hukuk, insan hakları hukuku ve sivil itaatsizlik ilkeleri çerçevesinde değerlendirilebilir. Bu bağlamda, filonun uluslararası sularda seyretme hakkı, insani yardım ulaştırma amacı, barışçıl protesto niteliği ve devlet dışı aktörlerin uluslararası hukukta yer bulma çabaları dikkate alınmalıdır. Ayrıca, İsrail’in abluka uygulamasının uluslararası hukuk açısından geçerliliği, bu tür sivil girişimlerin meşruiyetini doğrudan etkilemektedir.

Gazze ablukası: Bir halkın kaderinin kuşatması

2007 yılından bu yana İsrail tarafından uygulanan Gazze ablukası, yalnızca coğrafi bir kuşatma değil, aynı zamanda bir halkın yaşam hakkını, insan onurunu ve temel ihtiyaçlara erişimini doğrudan hedef alan kapsamlı bir kısıtlamalar zinciridir. Bu durum, hem uluslararası hukukun temel ilkeleri açısından hem de insan hakları ve insani değerler bağlamında ciddi şekilde tartışılması gereken bir konudur. Gazze Şeridi'nde yaşayan yaklaşık iki milyon insan, yıllardır elektriğe, temiz suya, yeterli gıdaya, sağlık hizmetlerine ve serbest dolaşım hakkına erişimde ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakılmıştır.

Gözden Kaçmasın

İsrail Lobisinin ABD Dış Politikası Üzerindeki Belirleyici Etkisi Haberi Görüntüle

2005 yılında İsrail'in Gazze'den askerî olarak çekilmesi, birçok çevre tarafından bölgenin artık "işgal altında olmadığı" şeklinde yorumlansa da, uluslararası hukuk açısından durum bu kadar basit değildir. İsrail, Gazze Şeridi'nin kara sınırları, hava sahası ve deniz ulaşımı üzerinde hâlâ tam kontrol sahibidir. Bu durum, Gazze'yi fiilen bir açık hava hapishanesine çevirmiştir. Özellikle Lahey Sözleşmeleri ve Cenevre Sözleşmeleri'ne göre, bir devletin fiilen kontrol ettiği bir bölgedeki halkın yaşam koşullarını insanca sürdürmesini sağlama yükümlülüğü vardır. Bu bağlamda İsrail'in Gazze halkına karşı ciddi ihlallerde bulunduğu görülmektedir. İsrail'in uyguladığı abluka, BM'nin çeşitli organları tarafından "kolektif cezalandırma" olarak nitelendirilmiştir. Kolektif cezalandırma, uluslararası hukuka açıkça aykırıdır. Zira bir topluluğun tamamını, içinden bazı kişilerin işlediği iddia edilen fiiller nedeniyle cezalandırmak, temel adalet ilkeleriyle bağdaşmaz. Gazze'de Hamas'ın iktidarda olması, tüm sivil halkın temel haklardan yoksun bırakılmasını meşru kılmaz. Burada hedef alınan sadece siyasi bir yapı değil, kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve hastalar dâhil olmak üzere tüm bir toplumdur.

Ablukanın insani sonuçları, yalnızca istatistiksel verilerle değil, bizzat sahada yaşanan trajedilerle de gözler önüne serilmektedir. Gazze'de işleyen hastaneler, ilaç ve tıbbi malzeme eksikliği nedeniyle rutin tedavileri bile gerçekleştirmekte zorlanmaktadır. Kanseri hastaları tedavi için yurtdışına çıkmak zorunda kalmakta, ancak bu seyahat izinleri çoğu zaman siyasi gerekçelerle engellenmektedir. Elektrik kısıtlamaları nedeniyle hastaneler günde yalnızca birkaç saat çalışabilmekte, kuvvözdeki bebekler veya diyalize giren hastalar ciddi risk altında kalmaktadır. Temiz içme suyu erişimi, ablukanın en acı yönlerinden biridir. Birleşmiş Milletler, Gazze'nin mevcut su kaynaklarının yüzde 95'inin insan tüketimine uygun olmadığını bildirmiştir. Eğitim alanında da durum iç açıcı değildir. Abluka nedeniyle yeni okul inşaatları

neredeyse durmuştur. Var olan okullar kalabalık ve yetersizdir. Çocuklar, sürekli yaşadıkları travmalar nedeniyle psikolojik destek hizmetlerine ihtiyaç duymakta; ancak bu tür hizmetlere erişim son derece sınırlıdır. Gazze’de doğan bir çocuğun yaşamı, başından itibaren kısıtlanmış, daraltılmış ve umutları törpülenmiş bir hayattır. Bu durum, bir halkın kolektif geleceğini karartmak anlamına gelir.

Uluslararası hukukta sivil direniş

Sivil direniş, devletlerin uyguladığı baskıcı politikalara, işgallere veya uluslararası hukukun ihlaline karşı toplumların barışçıl yollarla ortaya koyduğu bir direnme biçimidir. Özünde, bireylerin ve toplulukların şiddete başvurmaksızın hak arayışı içinde bulunmasıdır. Bu bağlamda sivil direniş, yalnızca iç hukuk açısından değil, aynı zamanda uluslararası hukuk bakımından da önemli bir alanı oluşturmaktadır. Zira uluslararası hukuk, bir yandan devletlerin egemenliğini ve iç işlerine karışmama ilkesini korurken, diğer yandan bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına almaya yönelmiştir.

Sivil direnişin uluslararası hukukta meşruiyeti öncelikle uluslararası insan hakları hukuku ile temellendirilir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin ilgili maddeleri, ifade ve toplanma özgürlüklerini güvence altına alır. Aynı şekilde Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi de barışçıl toplantı ve dernek kurma özgürlüğünü tanımaktadır. Dolayısıyla sivil direniş, uluslararası hukuk bakımından bireylerin meşru haklarını kullanmalarının bir tezahürü olarak değerlendirilir. Bununla birlikte, sivil direnişin uluslararası hukukta sınırlarını belirleyen temel meselelerden biri şiddetsizlik ilkesidir. Uluslararası hukuk, bireylerin silahlı isyan veya terör eylemleri yoluyla direnmesini meşru kabul etmez. Buna karşın, barışçıl protestolar, oturma eylemleri, işgale karşı sembolik seyrüsefer girişimleri veya boykot gibi yöntemler uluslararası hukukun koruması altındadır. Bu noktada özellikle Filistin meselesinde sivillerin organize ettiği insani yardım filoları ve sivil inisiyatifler, uluslararası hukuk doktrininde sivil direnişin somut örnekleri olarak tartışılmıştır.

Sivil direnişin uluslararası hukukta meşruiyet zemini ayrıca **ulusların kendi kaderini tayin hakkı** ile ilişkilidir. Birleşmiş Milletler Antlaşması’nın 1. maddesi, sömürge yönetimleri altında veya işgal altındaki halkların kendi kaderini tayin hakkını tanıır. İşgal altındaki bir halkın barışçıl direnişi, bu bağlamda yalnızca bir siyasi tutum değil, aynı zamanda uluslararası hukukun tanıdığı kolektif bir hakkın kullanımınıdır. Uluslararası hukuk, devletlere kamu düzeni ve ulusal güvenliği korumak adına belirli sınırlamalar getirme hakkı tanıır. Ancak bu sınırlamalar,

demokratik toplum düzeni için zorunlu ve orantılı olmalıdır. Aksi takdirde devletlerin müdahaleleri, uluslararası insan hakları hukukunun ihlali olarak değerlendirilir.

En nihayetinde, uluslararası hukukta sivil direniş kavramı, bireylerin ve halkların barışçıl yöntemlerle hak arama mücadelelerini hukuken tanıyan bir alan oluşturur. Bununla birlikte bu hakkın sınırları, şiddete başvurulmaması ve orantılılık ilkesi ile çizilmektedir. Günümüzde özellikle işgal, otoriter yönetimler ve demokratik talepler bağlamında ortaya çıkan sivil direniş hareketleri, uluslararası hukukun temel değerleri olan insan onuru, özgürlük ve barış kavramlarını yeniden gündeme taşımaktadır. Bu bağlamda sivil direniş, yalnızca siyasi bir eylem biçimi değil, aynı zamanda uluslararası hukukun gelişiminde belirleyici bir faktör olarak görülmelidir.

Sumud Filosu: Sivil direnişin yeni yüzü

Sivil direniş hareketlerinin uluslararası hukukta meşruiyet arayışına en güncel örneklerden biri, Gazze'ye insani yardım ulaştırmayı amaçlayan ve farklı ülkelerden gönüllülerin bir araya gelmesiyle organize edilen **Sumud Filosu**'dur. İsrail'in 2007'den itibaren uyguladığı deniz ablukasına karşı, "vicdani sorumluluk" ve "hukuki dayanışma" motivasyonu ile ortaya çıkan bu girişim, modern çağda sivil direnişin uluslararası toplum önünde sergilenen sembolik bir eylemi haline gelmiştir. Uluslararası deniz hukuku açısından, sivil gemilerin uluslararası sularda serbest dolaşım hakkı, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) ile güvence altına alınmıştır. Sumud Filosu, bu ilkeye dayanarak Gazze'ye insani yardım ulaştırmayı amaçlamaktadır. İsrail'in Gazze kıyılarında ilan ettiği abluka, "deniz savaşları" bağlamında bir abluka olarak gerekçelendirilmeye çalışılsa da, Gazze'nin uluslararası hukukta tanınmış bir devlet olmadığı ve bölgenin fiili işgal altında bulunduğu dikkate alındığında bu hukuki temellendirmenin geçerliliği tartışmalıdır. Ayrıca, ablukanın "askeri zorunluluk" sınırını aşarak tüm sivil nüfusu hedef aldığı yönündeki iddialar, uluslararası hukukta meşruiyetini zayıflatmaktadır.

Sumud Filosu, yalnızca bir yardım girişimi değil; aynı zamanda uluslararası hukukun ihlal edildiği durumlarda, devlet dışı aktörlerin insani yardım hakkını fiilen kullanmaya yönelik bir girişimdir. Filo, böylelikle devletlerin çoğu zaman siyasi kaygılarla yerine getirmediği insani sorumluluğu, sivil inisiyatifler eliyle hayata geçirmeyi amaçlamaktadır. Sumud Filosu, klasik anlamdaki sivil itaatsizlikten farklı olarak, yalnızca ulusal düzeyde bir otoriteye karşı değil, aynı zamanda uluslararası düzeyde yürütülen politikalar ve askeri uygulamalara karşı bir direniş biçimi olarak öne çıkmaktadır. Bu yönüyle, **küresel sivil toplumun örgütlü gücünü** temsil eder. Filoya katılan aktivistler, farklı ülkelerden, farklı mesleklerden ve farklı ideolojik arka

planlardan gelmektedir. Dolayısıyla bu girişim, yalnızca Filistin halkı için değil, küresel adalet arayışı için de sembolik bir değer taşımaktadır.

Filo aynı zamanda, uluslararası hukukun devlet merkezli yapısına meydan okuyan bir niteliğe sahiptir. Zira uluslararası hukuk geleneksel olarak devletleri asli aktör olarak kabul ederken, Sumud Filosu gibi girişimler, bireylerin ve sivil toplum örgütlerinin de uluslararası alanda etkin birer özne olabileceğini göstermektedir. Bu, uluslararası hukukun demokratikleşmesi ve “aşağıdan yukarıya” gelişen bir insan hakları anlayışının güçlenmesi açısından önemlidir. Sumud Filosu’nun meşruiyeti, barışçıl niteliğinden kaynaklanmaktadır. Şiddetsizlik ilkesi, sivil direnişin uluslararası hukukta koruma görmesinin ön koşuludur. Filonun faaliyetleri, silahlı mücadele değil, insani yardım ve barışçıl protesto temeline dayanmaktadır. Bununla birlikte, İsrail’in güvenlik gerekçelerini öne sürerek bu tür filoları engellemesi, uluslararası toplumda farklı değerlendirmelere yol açmaktadır. Güvenlik ve insani sorumluluk arasındaki bu çatışma, günümüz uluslararası hukukunun en temel ikilemlerinden biridir.

Sumud Filosu’nun hukuki meşruiyeti

Sumud Filosu, uluslararası toplumda yalnızca insani yardım girişimi olarak değil, aynı zamanda uluslararası hukukun sınırlarını test eden bir sivil direniş biçimi olarak görülmektedir. Bu girişimin hukuki meşruiyeti hem **uluslararası deniz hukuku** hem **uluslararası insancıl hukuk**, hem de **insan hakları hukuku** bağlamında incelenmelidir. Meşruiyet tartışmasının merkezinde, bir yanda İsrail’in güvenlik gerekçeleriyle uyguladığı abluka, diğer yanda ise Gazze halkının temel haklarının korunması ve uluslararası toplumun insani sorumluluğu bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’ne (UNCLOS) göre, uluslararası sularda sefer serbestisi tüm devletlerin eşit şekilde yararlanabileceği temel bir ilkedir. Sumud Filosu, uluslararası sularda seyretme hakkını kullanarak Gazze kıyılarına insani yardım ulaştırmayı amaçlamaktadır. İsrail’in, uluslararası sularda sivil gemilere müdahalesi, deniz hukukunun temel ilkeleriyle çelişmektedir. Nitekim 2010 yılında Mavi Marmara olayı sonrası kurulan BM Paneli, İsrail’in abluka uygulamasını tartışmalı bulmuş; özellikle uluslararası sularda yapılan müdahalelerin meşru görülmesinin zor olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla Sumud Filosu’nun uluslararası sularda seyir hakkı, deniz hukukundan doğan meşru bir zemine sahiptir. Uluslararası insancıl hukuk, savaş ve işgal koşullarında sivillerin korunmasını ve insani yardımın ulaştırılmasını zorunlu kılar. 1949 tarihli IV. Cenevre Sözleşmesi, sivillerin temel ihtiyaç maddelerine erişimini garanti altına alır. İsrail’in Gazze’de uyguladığı ablukanın, tüm

halkı kolektif cezalandırmaya tabi tuttuğu yönündeki uluslararası raporlar, bu ablukanın uluslararası insancıl hukuka aykırı olduğunu göstermektedir. Sumud Filosu, bu açıdan yalnızca sembolik bir yardım değil, uluslararası hukukun ihlal edildiği bir durumda sivillerin insani haklarını fiilen hayata geçirmeyi amaçlayan meşru bir girişimdir.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, devletlerin halklarının yaşam koşullarını insanca sürdürmesini sağlama yükümlülüğünü ortaya koyar. Gazze’de abluka nedeniyle bu temel haklara erişimin engellenmesi, uluslararası insan hakları hukukunun açık bir ihlalidir. Bu bağlamda Sumud Filosu, bireylerin ve sivil toplumun, uluslararası hukukta öngörülen insan haklarının korunmasına yönelik sorumluluk üstlenmesinin bir örneği olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra uluslararası hukuk geleneksel olarak devlet merkezlidir; ancak günümüzde bireyler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası ağlar, hukukun gelişiminde etkin rol oynamaktadır. Sumud Filosu, devlet dışı aktörlerin uluslararası alanda meşru özne haline gelebileceğinin en somut göstergelerinden biridir. Bu bağlamda, filo yalnızca bir insani yardım aracı değil, aynı zamanda uluslararası hukukun demokratikleşmesi sürecinde bir dönüm noktasıdır.

Sonuç; Gemiye binen vicdanlar

Gazze ablukası, yalnızca bölgesel bir güvenlik önlemi olarak değil, aynı zamanda uluslararası hukukun temel ilkelerini sıyan ve insan haklarını doğrudan ihlal eden bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. 2007’den bu yana süregelen bu abluka, Gazze halkının yaşam hakkını, sağlık hizmetlerine erişimini, eğitim hakkını ve insanca yaşama koşullarını ciddi biçimde kısıtlamış; kolektif cezalandırma niteliğiyle uluslararası insancıl hukukun ihlali olarak değerlendirilmiştir. Bu koşullar altında, devlet dışı aktörlerin harekete geçmesi ve sivil toplum inisiyatiflerinin uluslararası düzeyde seslerini duyurmaya çalışması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Sumud Filosu, bu bağlamda, devletlerin çoğu zaman politik çıkarlar nedeniyle üstlenmekten kaçındığı sorumluluğu, sivil toplumun vicdani iradesiyle üstlendiği bir direniş biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Filon modern uluslararası ilişkilerde sivil direnişin en güçlü örneklerinden birini teşkil etmektedir. Filonun barışçıl niteliği, uluslararası hukukun tanıdığı seyrüsefer özgürlüğüne dayanması, insani yardım ulaştırma amacını taşıması ve insan haklarını merkeze alması, onun hukuki meşruiyetini güçlendiren unsurlardır. İsrail’in güvenlik gerekçelerine dayanan abluka politikası, sivillerin temel haklarını bütünüyle ortadan kaldırdığı ölçüde, uluslararası hukukta orantılılık ve insancıl gereklilik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Bu nedenle Sumud Filosu, yalnızca bir yardım girişimi değil, aynı zamanda hukuki ve vicdani bir itirazın sembolü olarak değerlendirilmelidir.